№ 153 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 4 1905 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 4 № 153

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկ.

Թիֆլիսում գրվում է խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Pour Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նախապատրաստական շրջանի մէջ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Վերջին տեղեկութիւններ. Նամակներ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ներսաստացի Թիւրքերը ու սուլթանի դէմ ազատութեան փորձը. Արտաքին լուրեր.—ԹԵԼԵԳՐԱՄՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Ֆրանսիայից.

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԷՋ

Դպրոցական կեանքի վերանորոգումը մեր մէջ թելադրում է մեզ միջոցներ ձեռք առնել, որ կարգ ժամանակին վերանորոգված լինեն շատ թուով բարեկարգ դպրոցներ բանալ մեր գիւղերում և քաղաքներում։

Անհրաժեշտ է ղեկավարող և կազմակերպող գործունէութիւն, անհրաժեշտ են դպրոցական շէնքեր ունենալու հոգատարութիւն, ծախքերի ապահովութիւն և ուսուցչական պաշտօնի յարմար մարդկանց գումարում։

Թիֆլիսում գտնվող հայ վարժուհիների մի խումբ արդէն յայտնել է իր պատրաստակամութիւնը աջակցել հոգևոր իշխանութեանը՝ գտնելու վարժուհիների բաւականաչափ թիւ բացվելիք դպրոցների համար։ Եւ որքան մեզ յայտնի է ցանկութիւն են յայտնել ուսուցչութեան համար յիսունից աւելի վարժուհիներ։ Մեզ յայտնի է նոյնպէս, որ մեր երիտասարդներից շատերը, որոնք միայն հանգամանքների շնորհիւ իրանց հեռու էին պահում դպրոցական ասպարէզից, այժմ պատրաստ են նուիրվելու կրթական գործին և նպաստելու դպրոցական սկզբնական ցանց կազմելու հաւաքելի մտքին։

Այն յատուկ յանձնաժողովը, որ կազմված է Վեհափառ Կաթուղիկոսի կոնդակով, կանոնաւոր նիստեր կատարելով մշակում է դպրոցական կազմակերպութեան ծրագիրը, պարզելով թէ դպրոցների տեսակները և նրանց մէջ ուսանելի առարկաների դասաւանդութիւնը թէ վարչական գործավարութիւնը և թէ դպրոցների ընդհանուր ղեկավարութեան ու բարեկարգութեան խնդիրները։

Անշուշտ, շատ խոշոր գործ պէտք է կատարէ ինքը ժողովուրդը, ինքը համայնքը, որից կախված են դպրոցի յարատև պահպանութիւնը և զարգացումը թէ տնտեսական և թէ բարոյական տեսակէտներով։ Եւ մենք կը ցանկանայինք, որ արհեստական կերպով թմրեցրած և քնացրած ինքնագործունէութեան ոգին զարթնէ և սկսէ գործել իր բոլոր եռանդով և ոգևորութեամբ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

—

Թէ մեր ժողովուրդը գիտէ գնահատել շիտակ և եռանդուն գործիչներին, լինեն նրանք պետական, հասարակական թէ գրական, դրա մի ապացոյցն էս Ղազախի գաւառի ազգաբնակութեան վերաբերմունքն է դէպի իր գաւառապետ Արնօլդը։ Այդ պաշտօնեայի գործունէութեան մասին «Тифл. Листокъ» լրագրին գրում են. «Շնորհիւ հասարակութեան առողջամիտ և ազդեցիկ տարրերի զգաստ վերաբերմունքին դէպի գործը, մանաւանդ շնորհիւ Ղազախի գաւառապետ պ. Արնօլդի շրջահայեցողութեան և եռանդին, կարգը և դրացիական բարի յարաբերութիւնները Թուրքերի և հայերի մէջ մինչև այսօր ոչ մի բանով չը խանգարվեցին։ Արդէն երրորդ տարին է, որ պ. Արնօլդը Ղազախի գաւառապետ է և այդ երեք տարվայ ընթացքում այդ գաւառը բոլորովին անճանաչելի է դարձել։ Մինչ առաջ աւազակութիւնները, աւարառութիւնները, հրդեհաձգութիւնները և գողութիւնները կազմում էին մշտական, որպէս թէ սովորական երևոյթ Ղազախի գաւառի համար. այժմ այդ տեսակ երևոյթները շատ հազուագիւտ են և այդ հազուագիւտ դէպքերում էլ, յանցաւորները գտնվում են և ենթարկվում արժանաւոր պատժի։ Այժմ այլ ևս յիշատակութիւն չը կայ այն աւազակային հրոսակախմբերի մասին, որոնք առաջ ախուր հռչակ էին ստեղծել Ղազախի համար։ Պ. Արնօլդը, մտնելով Ղազախի գաւառը, իրան նպատակ դրեց առաջ ազատել ազգաբնակութիւնը նրա խաղաղ կեանքի և գոյքի դէմ փորձ անողներից և այդ ձգտման մէջ, նա, վտանգի ենթարկելով յաճախ իր կեանքը, հասաւ կատարեալ աջողութեան. աւազակային հրոսակախումբը մասամբ ջարդվեցին, մասամբ կալանաւորվեցին. գողութիւնը և հրդեհաձգութիւնը, որ առաջ մի անընդհատ ոչնչացնում էին երկար աշխատութիւնների պտուղները, նոյնպէս արմատահան եղան»։

Բնական է, որ այդպիսի գործունէութիւնը կարող էր մեծ հեղինակութիւն և համակրանք ստեղծել պ. Արնօլդի համար, և այդ է պատճառը, որ երբ լուր տարածվեց գաւառի մէջ, թէ նրան տեղափոխում են պաշտօնով մի այլ տեղ, ամբողջ խաղաղ և աշխատասէր ազգաբնակութիւնը, առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան յուզվեց և պատգամաւորութիւն ուղարկեց Թիֆլիս միջնորդելու բարձր իշխանութեան առաջ, որ պ. Արնօլդին թողնեն իր պաշտօնում։ Նրա այդ միջնորդութիւնը յարգվեց և Ղազախի գաւառը այժմ հանգիստ է, որ կը շարունակէ իր խաղաղ և աշխատաւոր կեանքի ընթացքը անխափան։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Նախիջևանից, օգոստոսի 2-ին ստացանք հետևեալ հեռագիրը։

«Այցելեցի յայտնի դէպքերի ժամանակ փչացած Ուլիանորաշէն, Ալաքլու, Վարմազիար, Խանլուխլար գիւղերը Շարուր գաւառի։ Պատկերը—աղէտող է, Ուլիանորաշէնը բոլորովին կողոպտված է և այրված, ոչ մի ամբողջ տուն չը կայ. եկեղեցու շինութիւնը պահպանվել է, բայց ներսը բոլորը կողոպտված է, ջահերը կտոր կտոր են արված, պատկերները, սուրբ գրքերը պատառոտված. ժողովուրդը ապրում է մասամբ բաց երկնքի տակ, մասամբ վրաններում. որ լուրջ օգնութիւն չը կայ բացի ամեն մի հոգու դրված է 20 կ., որ բաժանում է վարչութիւնը և 24 փունտ ալիւրը, որ տրվում է ի հաշիւ մատակարարող դրամագլխի։ Գիւղացիների խօսքով ալիւրը անբաւարար է դուրս եկել։

Ուլիանորաշէնում մնացող պլաստուն կօզակները խուզարկութիւններ են կատարում վրաններում, վերցնում են հրացան, առրձանակ թէև ընդհանուր նահանգապետի թոյլտուութեամբ կարելի է ունենալ առրձանակներ գաւառներում։ Վարչութեան խոստացած վրանները դեռ չեն տրված Շարուրում. մինչև այժմ չէ եղած կորուստների գնահատութիւնը, թէև յանձնաժողով նշանակված է։

Մինչև այրված շինութիւնների գնահատումը նրանց վերաշինութիւնը անհնարին է, բացի դրանից գիւղերը դրա համար չունեն հարկաւոր միջոցները այդպիսի յապաղման պատճառով։ Ալեքլուն, Վարմազեարը մասամբ կողոպտված են, տների կէսից շատը այրված է, եկեղեցիները կողոպտված։ Խանլուխլար են հաւաքվել Ալեքլուի, Վարմազեարի, Դաշարխի բնակիչները։ Միայն այժմ ալեքլունեցիները, մասամբ վարմազեարցիները սկսում են վերադառնալ իրանց տները։ Եղայ նոյնպէս Փորչի գիւղի թուրքական մասում. գիւղը փչացած չէ, քննեցի մզկիթը, չը կայ աւերման հետք. սրբի գերեզմանը հաւանօրապէս յարգված է հայերից և Թուրքերից. վերջինների ասելով. տարված է 200 րուբլու պղնձէ փող, մետաքսէ կտորներ, բայց բացայայտված հանգամանքները անհաւանական են»։

Սենակեվիչ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, օգոստոսի 2-ին

Պարսկաստանից մեր ստացած նամակները հաղորդում են, որ Նարաֆ բէգը՝ Ջաֆար աղայի որերիմը վերջինի հօր հետ միաբանված՝ աւազակային յարձակումներով Խօյ ու Սալմաստի գիւղերը սկսել են մարդագուրկ դարձնել։

Մեզ հասած լուրերը հաստատում են որ արդէն թալանված և աւերված գիւղերի թիւը հասցրել են 6-ի։ Երթևեկութիւնը ճանապարհների ընդհատվել է։ Չը նայած կառավարութեան նշանակած պահապան շրջիկ ձիաւորների հսկողութեան, ազգաբնակութիւնը իրարանցման և մեծ երկիւղի մէջ է։

Առած կայ, թէ «Դեւք ի բնէ հակառակ են միմեանց, այլ ի կորուստ մարդկան միաբանեն։» Օսմանեան և պարսկական սահմանաբնակ այս զոյգ դևապետների սարսափները նոր բան չէին, այն տարբերութեամբ որ անցեալներում Շարաֆի թալանի ասպարէզը պարսից կողմն էր. իսկ Ջաֆարին՝ օսմանցոց. (թէև երկու դէպքումն էլ տուժողը խաղաղ բնակչութիւնն էր լինում). իսկ այժմ այս երկու ի բնէ հակառակ դևերի միաբան գործողութիւնները կատարվում է պարսից հողի վրա, ի վրէժխնդրութիւն Ջաֆար աղայի չարաչար սպանման։

Հայաբնակ գիւղերը, եթէ կարելի է հաւատալ, դուրս է նրանց ծրագրից. բայց մեր համար Թուրքերի դժբաղդանալը դժբաղդութիւն չէ և հայերիս համար...

Նախընթաց յուլիսի 15-ին, կարճատև հիւանդութիւնից յետոյ Ուրմի քաղաքում կընքում է երկրաւորը պարսից հոգևորականութեան ականաւոր Մուշթէյիդ Միրզա Հասան Աղա Մամաղանին։ Քաղաքը երեք օր խանութ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

Հայկական աղէտները ռուս գրողի լուսաբանութեամբ

—

Պարիզ, յուլիսի 20-ին

Անա հասաւ դիագնօզի օրը։ Եւ ջերմեռանդ թէօրետիկոսները սկսեցին իրանց գիտական էքսպերիմենտները մեր մահահոտ իրականութեան վրա։ Հետազօտում են հիւանդ օրգանիզմը և փիլիսօփայում։ Այն ինչ որ վաղուց արևի պէս պարզ է ամեն մի հայի, ամեն մի բնիկ կովկասցու համար,—դառնում է ոմանց աչքում պրօբլէմների մի բորդ ու կնճռոտ հիւսուածք, ուր անպատճառ օգնութեան պիտի կանչել տնտեսագիտական դետերմինիզմը և Կարլ Մարքսին։

Եւ դուրս է գալիս, որ այդ սօցիօլօգ-դիագնօստիկները, թէև ներշնչված բարի տրամադրութիւններով դէպի հայ տառապող ժողովուրդը, յաճախ միայն արջի ծառայութիւն են մատուցանում այդ վերջինին։

Կարդացէք «Баку» լրագրի № 58-ի մէջ ռուս համակրելի հրապարակախօս պ. Օրեստ Սեօմինի մի տեսութիւնը մեր աղէտների և նրանց պատճառների մասին։ Մահմեդական ագիտութեանը—և այն էլ միայն ագիտութեանը—երկրորդական տեղ է տրվում այդտեղ, և աղէտների էական պատճառը յայտնվում է Թուրքերի տնտեսական բռնութիւնն ու նրանց կրած ապօրինութիւնները, զրկանքները։ Այդ մտքով էլ, ըստ երևոյթին, զեկուցված է յօդուածագրի կողմից՝ կովկասեան բարձր կառավարութեանը։

«Շարժումը մուսուլմանների մէջ—ասում է Օրեստ Սեօմինը ծագել է այն դժգոհութեան հողի վրա, որը պայմանաւորվում է նրանց տնտեսական անապահովութեան աճումով, ապա նաև իրաւազրկութեան հողի վրա. նա առաջ է եկել նոյնպէս մահմեդական մասսայի մտայլ ագիտութիւնից, որը արգելում է նրան տեսնելու իր ստորացած վիճակի իսկական պատճառները և ստեղծում է նրանից պատշաճաւոր նիւթ՝ ամեն տեսակ փորձերի համար, հրուշեվանի, Գրինգմուտի և ընկ. նման դէմագօգների ոգով,—ուրիշ խօսքով, ներկայ շարժումը մուսուլմանների մէջ՝ փոխ-հատուցումն է այն իրաւազրկութեան (безправіе), չքաւորութեան եւ խաւարի համար, որոնց մէջ մենք դարերով պահել ենք մահմեդական մասսային, զրկելով նրան կուլտուրական մարդկային գոյութեան ամենատարրական պայմաններից *)»։

Միանգամայն համակրելի և գովելի են այն շարժառիթները, որոնք դրդել են պ. յօդուածագրին այդպիսի ուղղութիւն տալ իր զեկուցագրին բայց... կայ մի «բայց»։ Այդ ուղղութիւնը ունի այն խոշոր անպատեհութիւնը, որ 1) թեորիապէս՝ նա սխալ լուսաբանութիւն է իրականութեան, 2) գործնականապէս էլ Աղաջէմների ջրաղացին է ջուր ածում։ Տարբերութիւնը այն է երկու արգումենտացեաների մէջ՝ որ պանիսլամիստ թէօրետիկոսը հայ տարրին է վերագրում իր ցեղակիցների կուլտուրական թշուառութիւնը։

Հարցրէք, սակայն, պարզ, անգրագէտ հայ գիւղացուն և նա կասէ ձեզ, առանց խորիմաստ ֆօրմուլների դիմելու, լոկ իր պարզ փորձառութեան ու իր ամենօրեայ դիտողութիւնների վրա յենված, որ իր անօրինակ դժբախտութիւնների պատճառը թուրք ազգաբնակութեան տնտեսական իրաւազուրկ դրութիւնը չէ, ոչ էլ արտաքին ճնշումներն են, որոնցից ինքն էլ տառապում է, դեռ աւելի մեծ չափով, ոչ իսկ իր, թուրքի ագիտութիւնն է իրան սարկացնող պատճառների նկատմամբ ոչ, հայ գիւղացին, հայ բազմատանջ աշխատաւորը, իր ռամկական դատողութեամբ կասէ ձեզ պարզապէս, որ իր դրացին, մահմեդական ամբոխը անհանգիստ տարր է, անհանգիստ՝ անկախ տեղական պայմաններից, ապահովութեան ու անապահովութեան նկատումներից անհանգիստ է անկախ ժամանակից ու տարածութիւնից, և՛ Անդրկովկասում, ուր նա իրաւազուրկ է, և Թիւրքիայում, ուր նա միահեծան տէր է դրութեան,—և նա անհանգիստ է բացասական, վուլգար իմաստով, օժտված նախամարդու բնազդներով, խաղաղ, արգասաւոր աշխատանքից խորշող, թալանի ու սպանութեան միշտ արամադիր. բայց հայի ռամկական դատողութիւնը կասէ ձեզ և այն՝ որ մահմեդական ամբոխի այդ խուժադուժ անհանգստութիւնը մինչև օրս սքանչելի կերպով չէզօքացվում էր, որ յանցանքի և ոճրի հերոսներին սանձահարում էր Սիբիրի ու կախաղանի հեռանկարը, որ այդ հեռանկարի սարսափները վայրկենաբար չքացան, որ անպատժութեան գիտակցութիւնը յանկարծակի բռնեց նրանց տեղը, որ... էլ չը ծանրանանք։

Ահա և իսկական «Causes determinantes»-ը, արիւնոտ գործի նիւթող պատճառները, որոնք չեն կարող ի հարկէ, խուսափել Օրեստ Սեօմինների պայծառ տեսողութիւնից և որոնք արդէն քանիս շեշտվել են Կովկասի պարբերական մամուլի մէջ։ Շեշտեցէք միմեայն դրա վրա, պարոններ, երբ ուզում էք լուսաբանել մեծ, անօրինակ կատաստրոֆի պատճառները, մի խնայէք մեր դրացիների նախապատմական բացառիկ յատկութիւնները, որ ամեն մի անկաշառ թուրք ինտելիգենտ իսկ—յանուն արդարութեան ու խաղաղութեան—պարտաւոր է մատնել աշխարհի ուշադրութեան և ազատեցէք մեզ ֆօրմուլների, տնտեսական մատերիալիզմի անհամապատասխան կիրառումներից, որոնք թերևս շատ հեռաւոր առնչութիւն միայն ունեն թուրք խուժանի առանձնայատուկ տրամադրութեան հետ։ Անդրօպօլոգի միջամտութիւնը ներկայ պարագայում աւելի բանաւոր ու տեղին կը լինէր...

Եւ շարունակում է պ. Օրեստ Սեօմին.

«Գիւղացիութեան հողազրկութիւնն ու քայ-

*) Ստորագծողը մենք ենք։

Ego

ները կողպած՝ սգացել է խորիմաց կրօնապետի մահը։

Տեղական քրիստոնեայ և հրէայ հասարակութիւնները շտապել են կրօնապետի բնակարանը, իր հարազատ ժառանգին ցաւակցութիւն յայտնելու։

Հայ հասարակութեան վաճառական դասակարգը Ուրմիոյ գործակալ վարդապետի գլխաւորութեամբ ամենասրտագին ընդունելութիւն է ստացել։

Ուրմիոյ հայը իր դրացի Թուրքերից ոչ պակաս զրկվեց բարի և հայասէր Մուշտէյիդ աղայի հայրական խնամքից, այս մահով բանախօսել է հայր գործակալը. այս պատճառով հայերիս վիշտը զգալի է շատ և չի մոռացվի, բայց կը ԹեԹևանայ, մինչդեռ իմ հոգը խորապէս հաւատում է հեզահոգի հանգուցեալի դէպի ամենքը և առանձնապէս դէպի հայերը ունեցած համակրանքը գտնել այսուհետև հանգուցեալի ժառանգորդ կրօնապետի բարձր անձնաւորութեան մէջ։ Հայր գործակալի բանախօսութիւնը տպաւորութիւն է Թողել. Թուրք հոգևորականութիւնը մեծագումար բազմութեան ներկայութեամբ, սրտագին շնորհակալութեամբ և գովեստներով շեշտել է շիտակութիւնը, հաւատարմութիւնը և ընդհանրապէս օգտակարութիւնը հայ ազգի, ուր որ կան և գտնվում են նրանք. հետևապէս ամենից շատ, մեր ամենքի կողմից, յարգանքի վայել ազգը հայերն են։

Հայերի խաղաղութիւնը վրդովող կովկասեան մուսուլմանների որոշ դասակարգի հասցէին դատապարտութեան մի կնիք կարելի է համարել յիշեալ վկայութիւնները։

Հրէաները անցեալ յուլիսի 7-ին կրած յարձակումների պատճառով հեռագրով դիմել էին բարձրագոյն իշխանութեան։

Թէ նորին մեծութիւն Թագաժառանգը և Թէ Նիզամը-Սալթանէն ապահովացրել են հրէաներին։ Նախկին խաղաղ կեանքը այժմ վերսկսել է նրանց մէջ։

Իմամ-Կուլի-Միրզա Շահզադէի աչալուրջ կառավարութեան համար Ուրմիոյ հայերը, Վեհափառ Շահին, Թագաժառանգին և Նիզամ-Սալթանէին շնորհակալութեան ուղերձներ են ուղարկել, որից յետոյ աքբայազն իշխանը պատուի և շնորհակալութեան հեռագրներ է ընդունել երեք տեղերից էլ։

Ա. Տէր-Եսայեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երևան, յուլիսի 30-ին

Բագուի առևտրական բանկի հայ ծառայողները յունիս ամսի իրանց ռոճիկներից բաժին հանելով Նախիջևանի և նրա գիւղերի քարուքանդ եղած հայերի օգտին՝ 62 ր. 15 կ. ուղարկել էին տեղիս առևտրական բանկին, որ սա էլ յանձնէ յանձնաժողովին։ Որովհետև տեղումս հայերից բաղկացած որոշ յանձնաժողով չը կայ, որովհետև արիւնալի դէպքերի պատճառով փախչող և այժմ իրանց բնակավայրը վերադարձող նախիջևանցոց համար էլ ճանապարհածախսի մեծ կարիք կար, ուստի քաղաքիս հայերից ոմանք բարւօք համարեցին, որ այդ գումարը իմ տրամադրութեան տակ Թողնեն, որպէս զի ես հնաւորութիւն ունենամ ինձ դիմողներին իսկոյն և եԹ տալ հարկաւոր փողը և ուղի ձգել։

Այժմ ի միամտութիւն այս գումարը նուիրաբերողների, շնորհակալութեամբ հետ տալիս եմ և այս հաշիւը։

1) Էլփին գիւղի Յարութիւն քահանային—5 ր., 2) 8 հոգու (կանայք և երեխաներ Նախիջևանից և գիւղերից) 37 ր., 3) 8 հոգու տղամարդկանց (նոյն տեղերից) 20 ր., 4) սըրանց համար հեռագրի ծախս 2 ր. 35 կ., 5) մի Թմբուլցի ընտանիքի ճանապարհածախս մինչև Վաղարշապատ 1 ր., 6) սրանց բոլորին տեղումս կերակրի և այլ մանր ծախքերի համար 4 ր. 50 կ., ընդամենը 69 ր, 85 կ.։ ԵԹէ խմանայի նուիրատուների անունները և հասցէները՝ ծախսերի փաստաԹղԹերը կուղարկէի իրանց։

Բոլոր հնարները գործ դրվեցին, որ վերադարձող հայերը երկաԹուղով երԹան Ճրիաբար, ըստ որում կառքով երԹալու համար ճանապարհները այնքան էլ ապահով չեն, սակայն այդ միջոցները իզուր անցան և Ուլուխանլու—Նախ, գծի կառավարիչը ի պատասխան իմ հեռագրի, որ հայերը երկաԹուղով Ճրիաբար վերադառնան, եԹէ ոչ չնչին վճարով, յայտնեց, որ առանց գեներալ-նահանգապետի Թոյլտուութեան այդ անկարելի է։ Քաղաքացիական մասի պ. նահանգապետին Նախիջևան վերադարձող հայերին Ճրիաբար ուղարկելու համար անօրինութիւն խնդրելու։

Ի դէպ. անցեալները ոմն Յակովբ Տէր-Աստուածատուրեան Հին-Նախիջևանից իմ անունով 25 ր. էր փոխադրել առանց յիշելու Թէ՝ ինչ նպատակով՝ խնդրում եմ ուղարկողին յայտնել ինձ Թէ 25 ր. ինչ նպատակի համար էր ուղարկել։

Նախանդամ կօնսիստօրիայի՝

Լեոն վարդապետ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվը և կոմսուհին մօտ օրերս մեկնելու են Թիֆլիսից Կիսլօվօդսկ։

Երէկ, օգոստոսի 3-ին Իրանի Շահի տօնի առիԹով Վեհափառ ԿաԹողիկոսի կողմից Թիֆլիսի պարսկական հիւպատոսին այցելութեան գնացին և շնորհաւորութիւններ յայտնեցին Նահապետ եպիսկոպոս Նահապետեանը և դիւանապետ Յուսիկ վարդապետը։

Նահապետ եպիսկոպոս Նահապետեանը և դիւանապետ Յուսիկ վարդապետ Նորին Վեհափառութեան կողմից գնացին երէկ, օգոստոսի 3-ին Վրաստանի էկզարխին այցելութեան։

Օգոստոսի 2-ին Թիֆլիս ժամանեց Վրաստանի նոր էկզարխ Նիկօլայ արքեպիսկոպոսը։ Ժամը 11-ից Թիֆլիսի կայարանը լցված էր ժողովրդով։ Դիմաւորելու էին եկել հոգևոր իշխանութեան, զինւորական ու քաղաքացիական վարչութիւնների բոլոր բարձր պաշտօնեաները։ Փոխարքայի կողմից ներկայացուցիչ էր եկել գեներալ մայոր Ստախօվիչը։ Ներկայ էին ազնուականութեան պարագլուխ պաշտօնավար Ջամբակուրեան-Օրբելիանին, քաղաքագլուխ Վերմիշեանը և այլ անձեր։ Գնացքը կանգնելուն պէս սկսեցին վագօն մտնել և բարեգալուստ մաղԹել էկզարխին բոլոր բարձր պաշտօնեաները և ներկայացուցիչները։ Յետոյ էկզարխը կառք մտաւ և դիմեց դէպի Սիօնի մայր եկեղեցին, ուր գտնվում էին կոմսուհի Ե. Վ. Վօրօնցօվա-Դաշկօվան, Կովկասի Փոխարքայի քաղաքացիական բաժնի օգնական և ուրիշ բարձրաստիճան անձեր։ Գօրիի եպիսկոպոս Եփրեմն մի կարճ ճառով դիմաւորեց էկզարխին։ Դրանից յետոյ կատարվեց մի գոհաբանական մաղԹանք հայսերական ընտանիքի առողջութեան համար։ Այդտեղից մեծ Թափօրով էկզարխին առաջնորդեցին էկզարխի բնակարանին կից եկեղեցին, ուր նա մի կարճ քարոզով դիմեց հոգևորականութեան, կոչ արեց նրան օգնելու իրան վարչական ծանր գործերում։ Վրաց հոգևորականութեան կողմից էկզարխին ներկայացվեց մի խնդրագիր, էկզարխը խոստացաւ ուսումնասիրել գործը և հոգևորականութեան հետ խորհրդակցել այդ առիԹով։ Դրանից յետոյ էկզարխը քաշվեց իր բնակարանը, ուր նրան ներկացրին զինւորական և քաղաքացիական վարչութիւնների բարձր պաշտօնեաներին։ Ժամը 2-ին էկզարխը բաց կառքով գնաց պալատ Փոխարքային այցելութեան։ Փոխարքան մի և նոյն օրը և եԹ պատասխանեց էկզարխի այցելութեանը։

Մամուլի մէջ լուր է տարածվել, ասում է պաշտօնական «Кавказъ» լրագիրը, որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը Թոյլատրել է Բագուի նաւԹարդիւնաբերողներին կազմակերպել իրանց սեփական միլիցիան նաւԹահանքերը պաշտպանելու համար։ Ոստիկանութեան դէպարտամէնտը այժմ տեղեկացնում է Փոխարքայի դիւանին, որ ոչ ոքի այդպիսի Թոյլտուութիւն չէ եղել։

Նախիջևանի աղէտի զոհերի օգտին ստացանք 1) Զիբուղիից Վրամից Իւսուֆեանի միջոցով 5 րուբլի։ 2) Մի խումբ մարդկանց շրջանում հաւաքված պ. Տ. Զաւէնի ձեռքով 51 ր. 15 կ.։ Նուիրատուներն են. Փ. Վ., Տ. Յ.—5-ական ր., Յ. Յարութիւնեան, ՈՊ, Յ. Ս., ՈՊ, Գ. Մ.-Կ., Յ. Ս.—2-ական ր., Թ. Թորամանեան, Տ. Զ., Ղ. Ա., Լ. Ս., բ. Լ. Բ., Ս. Խ., №, Ա. Մ., Ե. Թ., Մ. Թ., բ. Ալ. Խ., Ա. Մ.-Ա., Յ. Կ., տ. Մ. Զ., Ա. Ա., Մ. Բ., Ջ. Մ., բ. Գ.-Տ., Բ., M., Ջ., Շ., Շ., Ս. Մ., Լ. Տ.-Մ., Յ. Ղ.—1-ական ր., Սանդրօ, Գ. Գալստեան, Մ. Ե., Ա. Զ., Յ. Յ., Ա.—50-ական կ., Կ. Շ. 15 կ.։

Ստացանք Ուլխանրաշէնի փառավածների օգտին Ուրմիից Աւագեան եղբայրներից 25 րուբլի։

Օգոստոսի 1-ին, երեկոյեան ժամը $9^1/_2$-ին Թիֆլիսի Դուշէթեան փողոցում երկու անյայտ անձեր ատրճանակի 3 հարուածով վիրաւորեցին I քաղաքամասի պրիստաւ Գաբրիլաեալին։ Գնդակներից 2-ը կպել են կրծքին, իսկ երրորդը աջ Թևին։ Վիրաւորողները փախել անյայտացել են, իսկ վիրաւոր պրիստաւին տարան Միքայէլեան հիւանդանոցը։

Թիֆլիսում «Թուրքի Մէյդանում» նետված ռումբից վիրաւորված IV քաղաքամասի պրիստաւ Գիլկօվը և օկօլօդօչնի վերակացու մի և նոյն քաղաքամասի Զիկվայիձէն դուրս եկան Միքայէլեան հիւանդանոցից, բայց առաջինը ձախ ձեռքը դեռ չէ գործում, իսկ վերջինի աջ ոտը։

Գոնձակից հաղորդում են, որ յուլիսի 13-ին 3 անյայտ անձեր Զանգեզուրի գաւառի Ծաւ գիւղի մօտ Թակարդ լարելով անցկացող երկու ստրաժնիկների—Կօսմինի և Շօշինի դէմ, մահացու վէրք հասցնելով նրանց, փախան մտան անտառ։ Ստրաժնիկ Կօսմինինը մի և նոյն օրը մեռաւ։

Բագուի նախկին նահանգապետ Նակաշիձէի սպանութեան գործը, ասում է «Баку» լրագիրը, քննվելու է ներկայ օգոստոսի 16-ին Բագուի նահանգական զինւորական դատարանում։ Մեղադրվում են Շուշիեցի Սիօն Բալասանեան Ժիալիանցը, Բագուեցի Գէօրգիյ Իվանօվ Մէյրամօվը (յոյն), պարսկահպատակ Գեորգ Սահակեան Սալաթեանցը, պարսկահպատակ Լեոն Գէորգեան Յարութիւնեանցը և Նախիջևանցի Մինաս Յարութիւնեան Ակաշեանցը։ Բոլոր մեղադրեալները բանտարկված են։

Ստացանք Լէօի «Մելիքի-աղջիկը» վէպի երկրորդ տպագրութիւնը։ Գիրքը կազմում է մեծադիր մի խոշոր հատոր, բաղկացած 518 երեսից։ Տպագրութիւնը մաքուր է և խնամքով կատարված։ Գինն է 1 ր. 50 կօպէկ։

Թաւրիզից Թիֆլիսի առաջնորդարանը հասած մի հեռագիր յայտնում է, որ Թաւրիզում ընտրողական ժողովը գումարվելով, ընտրել է Ատրպատականի Թեմի առաջնորդ Նահապետ եպիսկոպոս Նահապետեանին։ Յայտնի է, որ Թաւրիզի ընտրողական ժողովը այս անգամ ևս կատարել է ընտրութիւնը առանց կանխապէս դիմելու և հարցնելու ընտրեալի համաձայնութիւնը։ Ինչպէս երևում է, ընտրողական ժողովի ամբողջ կազմի մէջ չը կայ մի անձ, որ հասկանար այն պարզ ճշմարտութիւնը, որ մէկին ընտրելուց առաջ պէտք է ստանալ նրա հաւանութիւնը և յօժարութիւնը՝ քուէարկութեան ենԹարկելու։ Հետևանքը, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ այն կը լինի, որ Թեմը դարձեալ կը մնայ առանց առաջնորդի։

Պետերբուրգից հեռագրում են «Кав.» լրագրին օգոստոսի 2-ից. «Թիֆլիսի նահանգապետ գեներալ-մայիօր Ի. Ն. Սվեչինը նշանակվում է յատուկ յանձնարարութիւնների համար գեներալ ներքին գործերի մինիստրի մօտ»։

Երէկ, օգոստոսի 3-ին Թիֆլիսի Ֆրէյլինեան փողոցի № 14-ում, Իպրաշեանի տանը մի ներկարար աշորի, որ ներկում էր յիշված տան տանիքը, երկրորդ յարկի տանիքից վայր ընկաւ սալայատակի վրա և ջնջխվեց։ Վիրաւորին տարան Միքայէլեան հիւանդանոց։ Նրա վիճակը անյոյս է։

քայումը և քաղաքային մանր-վաճառականութեան լայն խաւերի պրօլետարիզացումը (пролетаризація),—ահա գլխաւոր աղբիւրները, որոնցից ծնվում է homo sapiens-ի այն առանձին, ակամայօրէն գազանակերպ տիպը, որի ներկայացուցիչների սխրագործութիւնները այսօր սոսկում են ազդում ամբողջ աշխարհին.. Ոչ մի ոստիկանական միջոցով չէ կարելի կանգնեցնել խուլիգանական տարրերի աճումը, և աշխարհիս ոչ մի ադմինիստրացիա չէ կարող միայն ոստիկանական միջոցներով յաղԹահարել այդ հասարակական չարիքը»։

Կամայական լուսաբանութիւն և կամայական եզրակացութիւն։

Գիւղացիութեան հողազրկութիւնը՝ քայքայումը՝ երևոյԹներ են, որոնք իշխում են հայ ու ուրիշ համայնքների վրա, այնու ամենայնիւ այդ վերջինները չեն առաջացնում այն զարհուրելի, հաւաքական տրամադրութիւնը, մարդ-գազանի այն ահարկու տիպը, որ ընդունակ է աշխարհը սարսեցնել իր նրբացրած գազանութիւններով։ Գազանակերպ homo sapiens-ների ծննդեան «գլխաւոր» աղբիւրները, ուրեմն, ուրիշ տեղ պիտի փնտրել. դարձեալ—եԹէ կամենանք շատ խորը քննել, շատ հեռուն գնալ, մինչև Ադամը—անտրօպօլօգիական ցուցմունքները աւելի կասեն մեզ, քան տնտեսական մատերիալիզմի մեԹոդը, որը յարմար հող չէ ընտրել իր մարզանքների համար։

Փորձեցէք բացատրել պ. Օրեստ Սեօմինի եղանակով քիւրդ ցեղի հոգեբանութիւնը, որը համարեա ամբողջապէս կազմված է մարդ-գազաններից և որը տասնեակ տարիների ընԹացքում անյագ մակաբոյծի պէս՝ ծծում է հայ ազգաբնակութեան և՛ աշխատանքի և՛ կեանքի աղբիւրը։ Փորձեցէք վերագրել այն՝ սակաւահողութեան, տնտեսական քայքայման և պրօլետարիզացիային։

Բարեհաճեցէք բացատրել նոյն եղանակով երկու տրամադրութիւնների ցայտուն կոնտրաստը—քրիստոնեայ տարրի խաղաղասիրութիւնը և Թիւրքական տարրի աւարառնչ հակումները, աւազակութեան այն համաճարակը, որի արհաւիրքներով լի է կովկասեան տարեգրութիւնը։ Բացատրեցէք և այն յամառ, կատաղի դիմադրութիւնը, որ ցոյց է տալիս մահմեդական մասսան, քիւրդն ու Թուրքը, հայ տարրի խաղաղ, կուլտուրական ջանքերին, նրա համերաշխութեան ճիչերին ու պաղատագին յորդորներին... Ոչ, սա մի անհուն, դժոխային կացութիւն է, որ պահանջում է տարբեր լուսաբանութիւն և փոքր ինչ տարբեր գործելու միջոցներ։ Բարոյական ազդեցութեան միջոցները անհրաժեշտ են և հայը, հաւատարիմ իր միսսիային, կը շարունակէ գործադրել նրանց։ Բայց դրա հետ միասին անհրաժեշտ է և այն մեծ գործօնը—պետական, ոստիկանական ոյժը—որի օգտակարութիւնն անգամ բացասում է պ. Օրեստ Սեօմին։

«Երբ մտնենում էք համերաշխութեան քարոզով Թուրքին, քրդին, նրանք այդ համերաշխութիւն խօսքի տակ ուրիշ բան չեն հասկանում, բայց եԹէ «ղազախի կամ սալդաԹի գնդակը»,—մօտաւորապէս այս խօսքերն էր գրում սրանից քիչ առաջ, «Մշակի» Երևանի ԹղԹակիցը։ Ի՞նչ կայ աւելի պերճախօս, քան այդ սարսափելի ֆրազը, որ դառնութեամբ դուրս է Թռել հայ ԹղԹակցի գրչի տակից և որը մի ամբողջ աշխարհահայեացք է բնորոշում... Նա ցոյց է տալիս, որ ֆիզիքական ոյժը՝ տեղին ու ժամանակին գործադրված՝ միակ ազդու հեղինակութիւնն է մի միջավայրում, ուր երկրպագում են այդպիսի ոյժի, և որ անհրաժեշտ է, [illegible] է՝ շարունակել ապագայում ևս դիմումն անել այդ հեղինակութեան, մինչև որ հասնի այն բաղձալի շրջանը, երբ խաղաղ կենցաղի և համամարդկային բարոյականութեան որոշ սկզբունքների պաշտամունքը կը դառնայ նաև մուսուլման ժողովրդի սեփականութիւնը։

Միակ հեղինակութիւնը—այո։ Մեր արիւնոտ իրականութեան տրամաբանական եզրակացութիւնն է այդ... Եւ Թող չօրօրվեն սին պատրանքներով հայի կեանքին ոչ շատ տեղեակ հրապարակախօսները, Թող չասեն նըրանք, Թէ ոստիկանութիւնը անզօր է, Թէ կառավարչական միջոցները, նոյն իսկ նպատակայարմար կերպով գործադրված, անզօր են վերջ տալու մեր կեանքի աղաղակող այլանդակութիւններին և Թէ ամեն բան կախված է միայն հասարակութիւնից, ինտելիգենցիայից։ Թող նրանք այդպիսով անգիտակցաբար չը խրախուսեն ոճրագործների անպատժութիւնը և աւելի ևս չը խոցոտեն Թշւառ զոհերի մորմոքող սիրտը։

Այո, գէԹ իրողութիւնը լուսաբանենք ճըշմարտութեան համաձայն,—այդ էլ մի ԹեԹև միխԹարութիւն է բազմաչարչար ժողովրդի համար։ Մեր դրացիների երեսին նետենք իրանց աշխարհաւեր արատները, ինչպէս որ մենք մեր երեսին ենք նետում մեր սեփական պակասութիւնները և չը վարանենք, քաղաքավարութեան փափկանկատութեան միտումներով յետ չը կենանք այդ հրամայական պարտականութիւնից. մենք համոզված ենք, որ մահմեդական բուն ինտելիգենտ ներկայացուցիչները ևս ներքուստ գիտակցում ու խոստովանում են այդ մահաբեր արատները,—նրանք կամաց-կամաց, յուսով ենք, դուրս կը գան աւանդական կրաւորականութիւնից, կը Թողնեն իրանց ֆատալիստական կվիէտիզմը, «հրաժարիմք» կասեն յարձակողական ու ինքնագոհ պանիսլամիզմին, և քաղաքակրԹութեան աւազանին միշտ աւելի ու աւելի մօտենալով, կը սովորեն՝ ոչ միայն խաղաղութիւն ու համերաշխութիւն քարոզել, այլ և շիտակ ու զգաստ աչքով նայել հայրենի իրականութեան վրայ, կը սովորեն—հայ անանդրանիկ հրապարակախօսներից օրինակ առնելով—անդամահատել ու խարազանել հարազատ ժողովրդի այն մասը, պղտոր հոգեբանութիւնը, որ այնքան առատութեամբ ծըննունդ է տալիս գազանակերպ homo sapiens-ներին։

Ego

Նաւթարդիւնաբերողների զէնք գնելու գործը, ասում է «Слово» լրագիրը հասել է բաւական պատկառելի չափերի։ Գնումը կատարվում է զինելու այն միլիցիան, որ թոյլադրել է ներքին գործերի մինիստրութիւնը՝ պաշտպանելու համար նաւթային հանքերը։

—

Նորից յաճախ լուր է պտտում Պետերբուրգում, ասում է «Слово» լրագիրը, որ շուտով Պետերբուրգ կը հրաւիրվեն Ռուսաստանի բոլոր խոշոր նաւաշինարանների տէրերը, որոնց մասնակցութիւն կայ խոշոր պատուէրներ տալ, որքան կարելի է կարճ ժամանակում նոր նաւեր, գուցէ նոր մեքենաներով՝ շինելու զուտ հայրենական միջոցներով։

—

Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետը խնդիր է ներկայացրել պատշաճաւոր իշխանութեանը, որ ուրիշ քաղաքների բարձրագոյն դպրոցների հրէա ուսանողներին թոյլ չը տրվի բնակվելու կամ ժամանակաւորապէս մնալու Մոսկվայում, եթէ որ նրանք այդ բանի համար առանձին իրաւունք չունեն արդէն ստացած։

—

Սեվաստոպոլից հեռագրում են «Р. Сл.» լրագրին յուլիսի 29-ին. «Պոտեմկին» զրահակիրի վրա պատահած դէպքի քննութիւնը վերջացել է։ Արդէն հրատարակված է գործի քննութեան հրամանը. պէտք է գործը քննվի ծովային-զինուորական ատեանում խաղաղ ժամանակի օրէնքների համաձայն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ-ԹԻՒՐՔԵՐՆ ՈՒ ՍՈՒԼԹԱՆԻ ԴԷՄ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԸ

—

Այլ և այլ երկրների մամուլը զբաղվեց և նոյն իսկ պէտք եղածից էլ մի քիչ աւելի՝ Սուլթանի անձի դէմ վերջերս կատարված սպանութեան փորձով։

Ո՞վքեր էին փորձի հեղինակները։ Ո՛չ ոք չը գիտէ։ Եւ գուցէ ո՛չ ոք էլ չիմանայ, որովհետև ճշմարտութիւնը պարզվելու դէպքում իսկ, Թուրք կառավարութիւնը լռութիւն պիտի պահպանէ—հասկանալի դիտումներով։ Ենթադրեցին որ դէպքի հեղինակները կամ երիտասարդ-թիւրքեր են, կամ բուլղարներ և կամ հայերը։ Ենթադրութիւնը մինչև այժմ էլ մնում է ենթադրութիւն։ Հետաքրքիր էր իմանալ սակայն, թէ ի՛նչպէս է վերաբերվում Երիտասարդ Թիւրքիան, դէպի այդ փորձը։

«Իջթիհատ» լրագիրը արձանագրելով սուլթանի անձի դէմ կատարված սպանութեան փորձի փաստը, ասում է.

«Ամէն տարի իսլամական գանձարանից հարիւր հազարներով ֆրանկ առնող եւրոպական մամուլի կաշառված օրգանները Աբդուլ-Համիդի ցանկացածը գրելով ճշմարտութիւնը ծածկում են, հետևաբար, մինչև որ Կ. Պոլսից, մեր թղթակիցներից մանաւոր նամակ չը ստանանք, չենք կարող այս մասին որոշ կարծիք յայտնել. առ այժմ շտապում ենք դէպքը արձանագրել իբրև պատմական մի փաստ։ Սակայն Աբդուլ-Համիդը հազարներով լիրա վատնեց եւրոպական մամուլին գրել տալու համար, որ փորձի հեղինակները Թիւրքեր չէին, այլ ոչ-մահմեդականներ։ Ի՞նչու. երևի նրա համար որ մահմեդականները սուլթանին շատ են սիրում և այդպիսի փորձ չեն անի։ Բայց միթէ Եմէնում ապստամբութեան մէջ գտնըվող և իրաւացի կերպով ապստամբվող մահմեդականները մահմեդական չեն։ Միթէ աքսորավայրերը, բանտերն ու գերեզմանոցները՝ լցրած յարգելի անձերը, հայրենասէրները մահմեդականներ չեն։ Հեռագրական գործակալութիւններին ասել է տալիս՝ որ «ռումբը պայթելուց յետոյ, փադիշահը սառնարիւնութիւնը չը կորցրեց. ձիերի սանձը ինքը վերցնելով կառքը անձամբ քշեց և ցոյց տուաւ մեծ քաջութիւն ու համարձակութիւն։»

Եթէ փադիշահը իսկապէս համարձակ ու քաջ է—խորհրդածում է «Իջթիհատ»—և մանաւանդ ամենքին սիրելի է, ի՞նչու Եւրոպայի վեհապետների նման դուրս չի գալիս, իր հպատակների մէջով ման չէ գալիս։ Ի՞նչու համար մեծ քանակութեամբ լրտեսներ է անուցանում։

Նա հեռագրական նոյն գործակալութիւններին և լրագրերներին հաստատել է տալիս, որ Կ. Պոլսի ազգաբնակութիւնը նոյն իսկ զայրացել է այդ փորձի դէմ։ Բայց այդ դէպքում, եթէ նա վստահ է իր ժողովրդի սիրոյ զգացումների վրա, ի՞նչու է թաքնել, բազէի նման Եւլդըզի բլրի գագաթին, իր ամրոցանման, մենակեաց բնակարանում։

Ի՞նչու հարկադրված զգաց իրան՝ մի և նոյն բլրի վրա, իր կամաւոր բանտարկեալի պալատի մեծ դրան դիմաց շինել տալ և այդ մէջիդը։

Ի՞նչու այդ մզկիթը վերապահել է առանձնապէս իրան և հակառակ կրօնական պատուէրների՝ նրա մուտքը արգելել է Կ. Պոլսի այն ազգաբնակութեան, որը իրան, ի՛նչպէս հաւատացնում է, սաստիկ է սիրում։

Ի՞նչու այդ սիրեցեալ վեհապետը սիրում է երկու քայլ տարածութեան վրա ուխտագնացութեան եկնելու համար հազարաւոր զինուորներ թափել իր ճանապարհի վրա։

Ի՞նչու համար այդ յարգված Անձի պահպանութեան գերագոյն պարտականութիւնը ստանձնող բանակի շարքում դպրոցներից դուրս եկող ո՛չ մի օֆիցեր չը կայ։»

Ահա այսքան շփոթեցուցիչ «ի՞նչու»-ներ է կուտակում «Իջթիհատ»-ը...

Մենք վերև ասացինք, որ մինչև անգամ եթէ ճշմարտութիւնը պարզվի, եթէ սպանութեան փորձի հեղինակների ազգութիւնը որոշուի, Բ. Դուռը իրան յատուկ նկատումներով լռութիւն պիտի պահպանէ։

«Ցանցաւորի ազգութեան ընտրութիւնը—գրում է «Իջթիհատ»—պիտի կատարվի սուլթանի քմահաճոյքով և նայած հանգամանքներին։»

Ահա ի՞նչու համար գուցէ մենք չը պիտի իմանանք երբէք թէ ո՞վքեր էին սպանութեան փորձի հեղինակները։ «Նայած հանգամանքներին» դրանք կարող են լինել կամ երիտասարդ Թիւրքեր, կամ բուլղարներ կամ հայեր. և կամ գուցէ և՛ առաջինները և երկրորդները և երրորդները...

Տ. Զաւէն

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Իտալական թերթերը հաղորդում են, որ անցեալ ուրբաթ, Լուգանօ քաղաքն է հասել ռուս նշանաւոր գրող Մաքսիմ Գօրկին, որ առաջ ապրում էր Ֆինլանդիայում և մտադիր է այնտեղ գնել մի վիլլա և մշտապէս հաստատվել։

—Լայպցիգից հաղորդում են «Ber. Tag.» թերթին, որ Լայպցիգի քաղաքային ինքնավարութեանը աջողվել է ձեռք բերել մի մեծ գումարով Տօլստոյի կիսարձանը Լայպցիգի գեղարուեստական թանգարանի համար։ Այդ կիսարձանը պատրաստել է ռուս նշանաւոր քանդակագործ իշխան Տրուբեցկօյը։

—Յուլիսի 25-ին (հ. տ.) Շվէյցարիայի Ժընէվ քաղաքում բացվեց անատօմիական միջազգային կօնգրէսը, որին մասնակցում են մօտ 260 մասնագէտներ։ Դրանց մէջ կան և գերմանական, ֆրանսիական, անգլիական, ամերիկական և իտալական անատօմիական ընկերութիւնների ներկայացուցիչներ։

—Առաջիկայ սեպտեմբեր ամսի 4—7-ը Պարիզում տեղի կունենայ ազատ մտածողների միջազգային կօնգրէսը, որին մասնակցողների համար ֆրանսիական կառավարութիւնները մի շարք դիւրութիւններ են ստեղծել։ Օրինակ, երկաթուղու վարչութիւնը կարգադրել է գնի կէսը վերցնել մասնակցողներից և այլն։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

2 օգոստոսի

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 1 օգոստոսի։ Լիազօրները համաձայնութեան եկան Կօրէայի վերաբերմամբ յօդուածի մասին։ Առաւօտեան նիստը վերջացաւ ժամը 1-ին և վերսկսվեց ժամը 3-ին երկրորդ յօդուածի քննութեան մասին, որի տարկան անյայտ է։ Մինչև երկրորդ նիստի սկիզբը լիազօրների մի քանի լուսանկարչական պատկերները հանվեցին։ Կօրէական հարցի վիճաբանութիւնների ժամանակ Վիտտէն պահանջեց, որ դաշնագրում ճշդօրէն արտայայտվեն Եապօնիայի իսկական դիտաւորութիւնները Կօրէայի վերաբերմամբ, որովհետև Եապօնիան միտք ունի դարձնել Կօրէան եապօնական մի նահանգ։—Պորտսմուտ հասան Շիֆ, Զէլիգման և Օսկար Շտրաուս բանկիրները. վերջինս ամերիկական դեսպան էր Կ. Պօլսում. ի՛նչպէս հաւատացնում են, այն նպատակով են եկել դրանք, որ միջնորդեն Վիտտէի առաջ՝ բարւոքել հրէաների վիճակը Ռուսաստանում, իսկ ըստ ուրիշ աղբիւրների, հաւանօրէն, բանակցելու փոխառութեան մասին, իսկ գուցէ և երկուսի մասին, որովհետև փոխառութիւն կնքելը պատերազմական ծախսերի մասին, թղթակցի կարծիքով, հազիւ կարելի ենթակայ լինի։ Ենթադրում են նոյնպէս, որ յիշեալ բանկիրները կանչված են փոխառութեան բանակցութիւնների մասին, որ անհրաժեշտ է հաշտութիւնը կնքելու համար։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 1 օգոստոսի։ Կօնֆէրէնցիայի նիստը յետաձգված է մինչև ժամը 6-ը, Շտրաուսը յայտնեց, որ բանակցութիւնները Վիտտէի հետ վերաբերում են միայն հրէաների դրութեան բարւոքման Ռուսաստանում։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 1 օգոստոսի։ Հաշտութեան պայմանի երկրորդ յօդուածը վերաբերում է Մանջուրիային և Լեաօդունեան թերակղզուն. կարծում են, թէ Կօրէայի վերաբերեալ յօդուածը իսկութեամբ ընդունված է Վիտտէի առաջարկած խմբագրութեամբ։ Համաձայն Սատօյի հաղորդագրութեան, ներկայումս արդէն քննված և խմբագրված են երկրորդ և երրորդ յօդուածները։ Վիտտէն յայտնեց, որ խօսակցութիւնը Շտրաուսի հետ վերաբերում է բացառապէս հրէաների հարցին Ռուսաստանում, և ոչ փոխառութեան։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 2 օգոստոսի։ Երէկ երեկոյեան ժողովը վերջացաւ ժամը 6-ին, որից յետոյ Վիտտէն անմիջապէս վերադարձաւ հիւրանոց. նա յայտնեց «Մատէնի» թղթակցին, որ երկրորդ և երրորդ յօդուածների քննութիւնը վերջացրին. իսկ վաղը արդէն կը ձեռնարկեն չորրորդ յօդուածի քննութեան։ Այն հարցին արդեօք թէ երկրորդ և երրորդ յօդուածների քննութեան վերջաւորութեան փաստը ցո՞յց է տալիս, որ այդ հարցերի մասին Վիտտէի և Կոմուրայի մէջ համաձայնութիւն է կայացել—Վիտտէն պատասխանեց, որ եապօնացիները շարունակում են գաղտնիքի մասին լռութիւն պահպանել։ Թղթակիցը հաւատացած է, որ վերոյիշեալ յօդուածները վերաբերում են Մանջուրիայի թողնելուն և արևելեան չինական երկաթուղուն։ Զգալի դժուարութիւններ կը ծագեն այն ժամանակ, երբ կը շօշափվեն պատերազմական ծախսերի հատուցման և Սախալինի հարցերը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 օգոստոսի։ «Պրամնօէ ոտելում» Բարձրագոյն ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ արտիլերիական մանեօվր։ Պետերբուրգի կանանց բարձրագոյն կուրսերում դասախօսութիւնները կը սկսվեն բոլոր կուրսերի հետ միաժամանակ սեպտեմբերի 1-ին։ Սեպտեմբերի 1—16-ը երեկոները տեղի կունենան աւարտման քննութիւնները։

ԲԵՐԼԻՆ, 20 օգոստոսի։ «Բերլինէր Լօկալ-Անցայգէր»-ի թղթակիցը լուսաբանելով Լօնդօնի «Թայմս» լրագրի բռնած ուղղութիւնը, հաստատում է, որ անգլիական կառավարութիւնը հաշտութիւն կապելուն հակառակ է և ցանկանում է, որ պատերազմը շարունակվի և Ռուսաստանը աւելի և աւելի քայքայվի։

ՍԱՐԱՏՕՎ։ «Սարատօվի թեմական թերթը», որ 40 տարի շարունակվում էր, օգոստոսից դադարեցնում է իր գոյութիւնը։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 2 օգոստոսի։ Կօրէայում Ռուսաստանը ձգտում է ամենաշատ նպաստաւորված պետութեան իրաւունքը ձեռք բերել։ Մանջուրիայի վերաբերմամբ, վճռված է վերադարձնել Չինաստանին։ Ռուսաստանը առաջարկում է Եապօնիային միաժամանակ դուրս հանել Մանջուրիայից երկու պետութիւնների զօրքերը։ Երրորդ յօդուածի մասին, որ վերաբերում է արևելեան չինական երկաթուղուն, Եապօնիան վճռեց երկաթուղին իր իշխանութեան տակ չառնել, որպէս զի չընկնի այն դրութեան մէջ, ի՛նչպէս Ռուսաստանը։ Ասում են, որ վերջինս համաձայնեց ծախելու երկաթուղին Չինաստանին։ Լուրերին նայելով հետևեալ յօդուածը Սախալինի մասին է։ Շիֆի, Շտրաուսի և Զէլիգմանի այցելութիւնը Վիտտէին առանց հետևանքի մնաց։ Կօնֆերէնցիան վերջացրեց երկրորդ և երրորդ յօդուածների քննութիւնը, որ վերաբերում է Մանջուրիային և արևելեան չինական երկաթուղուն։ Վիտտէն թեթև մըրսած է և իրան յոգնած է զգում։

ՊԱՐԻԶ, 2 օգոստոսի։ «Տան»-ի մի յօդուածում այն միտքն է յայտնված, որ Ֆրանսիան Անգլիայի շահերի նոյնութիւնը—հաշտութեան նոր գրաւական է համարում, բայց շարունակում է հաստատապէս պահպանել Ռուսաստանի հետ դաշինքը սպասելով, որ վերջինս շուտով նորից ձեռք կը բերէ գործունէութեան լիակատար ազատութիւն։ Յօդուածը, որ գրված է զսպված կերպով, քաղաքական շրջաններում յուզմունք է յարուցանում։ «Պատրին» խօսում է նոյն իսկ այն մասին, որ Ֆրանսիան պէտք է զգուշանայ Անգլիայի ինքնասիրութիւնից։ Եապօնիայի մտադրութիւնը՝ որին աջակցում է Անգլիան՝ սպառնալ Բալտիական ծովը—վտանգաւոր նշան է համարվում։ Պօրտսմուտից հաղորդած լուրերի համաձայն, Վիտտէն յայտնեց, որ Ռուսաստանը այլ ևս չի հետաքրքրվում Կօրէայով և միայն ի նկատի առնելով ռուսաց մասնաւոր ընդարձակ կալուածները Կօրէայում, անհրաժեշտ է պայման կապել սեփականութեան իրաւունքի մասին։ Երկրորդ յօդուածը վերաբերում է Մանջուրիայի դատարկման։ Վիտտէն մի քանի առաջարկութիւններ արեց, երկաթուղու վերադարձման մասին։ Ամերիկայի տրամադրութիւնը դարձաւ բոլորովին յոռետես։ Վախենում են, որ պատերազմական ծախսերը հատուցանելու և տերրիտօրեալ զիջողութեան հարցերը, որոնց քննութիւնը հերթական է, մեծ դժուարութիւնների կը հանդիպեն։ Այստեղի դիպլօմատիական շրջաններում անհրաժեշտ են համարում, բանակցութիւնները աջող հետևանքի հասցնելու համար—և Անգլիայի, և Ֆրանսիայի և Միացեալ նահանգների միջամտութիւնը, եապօնիայի վրա ճնշում գործ դնելու նպատակով և հարկադրելու նրան աւելի չափաւոր պահանջներ դնելու։

3 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օգոստոսի 2-ին Հեռաւոր-Արևելքից պաշտօնական տեղեկութիւններ չեն ստացվել։ Մանր կրեդիտի գործերի կառավարիչ Բիրկինի նախաձեռնութեամբ մօտ 500 հարկային տեսուչներ, ակցիզային վերակացուներ, րէվիզօրները և նրանց օգնականները ցանկութիւն են յայտնել նըպաստել մանր-կրեդիտային ընկերութիւնների կազմակերպութեանը։ Պետերբուրգի զինուորական-նահանգական դատարանում դռնփակ քննվեց ֆինլանդացի Պրօկօպի գործը, որ Վիբօրգում մահացու կերպով վիրաւորել էր ժանդարմիական գնդապետ Կրամարենկօյին։ Դատարանը որոշեց Պրօկօպէին ենթարկել մահվան պատժի կախաղանով։ Լրագրական լուրերին նայելով սենատօրների ռոճիկը Բարձրագոյն հրամանով որոշվել է տարեկան 7—24 հազար րուբլի։ Այն խորհրդակցութիւնը, որ եղել է Սենատի հիմնարկութեան քննութեանը, ցանկութիւն է արտայայտել միատեսակ ռոճիկ տալու բոլոր սենատօրներին։ Ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ մի քանի նահանգներում արդէն հացի պակասութիւն կայ անաջող հունձի պատճառով, դրա համար վճռվել է այդ տեղերի ազգաբնակութեանը օգնել անցեալ տարիների նման, երբ Ռուսաստանում անբերրիութիւն էր լինում։ Որոշվել է նաև անբերրիութիւն ունեցող նահանգներում կազմակերպել յատուկ բարեգործական յանձնաժողովներ, որոնց պարտականութիւնը պէտք է լինի գիւղացիների անասունների համար խոտ և հաճար մատակարարել, իսկ որտեղ կարիք կը լինի հիմնել նաև ձրի ճաշարաններ կարիք ունեցող ազգաբնակութեան համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Նօվօէ Վրէմիան» հաղորդում է՝ Պետական Դուման և Պետական Խորհուրդը վերջին խորհրդակցութիւններում մշակված նախագծի համեմատ, ի՛նչպէս լսեցինք, իրար վերաբերմամբ նոյնպիսի յարաբերութեան մէջ են, ինչպէս պարլամենտական ռէժիմի ստորին և բարձր պալատները։ Պետական դումային գործունէութեան լայն ասպարէզ է տրվում և նրան յատկացնվում է օրէնսդրական նախաձեռնութիւն, բոլոր մինիստրների հարցապնդումի իրաւունք և բացի դրանից քննելու բոլոր կրէդիտները, որոնց թւում է և զինուորականը։ Պետական Դումայի հիմնարկութիւնը անտարակոյս կառաջացնէ Պետական Խորհրդի կանօնադրութեան վերաքննութեան նրա գործունէութիւնը և իրաւունքները Պետական Դումայի իրաւունքների հետ յարմարացնելու համար, որովհետև այժմ, օրինակի համար, Պետական Խորհուրդը զինուորական ծախքերը չէ քննում, որը և կը վերապահվի դումային։ Դումային կը վերապահվէ ներքին կարգերի կանօնների մշակումը։ Ազգաբնակութեան բոլոր դասակարգերն էլ Պետական Դումայում մասնակցութիւն կունենան։ Ընտրութիւնները կը կատարվեն առանձին առանձին հողատէրերից, քաղաքային բընակիչներից, գիւղացիներից և կօզակներից։ Բոլոր դասակարգերի գաւառական հողատէրերը, որոնց թւում և սեփականատէր—գիւղացիները ընտրում են ներկայացուցիչներ նահանգական ընտրողական համագումարներ կազմելու հողատէրերից, որոնք իրանց մէջից ընտրում են Պետական Դումայի ներկայացուցիչներին։ Ներքին նահանգների համար ամեն մի 250 հազար բնակիչներին գալիս է մէկ ներկայացուցիչ, իսկ ծայր-երկրների նահանգներից մի ներկայացուցիչ 350 հազար բնակիչներից։ Քաղաքային ընտրողները որոնց թւում կը լինեն բոլոր ազգութիւնների ստացվածքի ցենզ ունեցող անձեր, ինչպէս և անկեցներ բնակարանական հարկավճարի 10-դ կարգից սկսած, ընտրում

են անմիջապէս Պետական Դումայի ներկայացուցիչ մի-մի հատ ամեն մի 100 հազար բնակիչներից: Ամենախոշոր քաղաքներից մի քանիսը, որոնք 100 հազարից պակաս բնակիչներ ընտրում են մի-մի ներկայացուցիչ: Գիւղացիները և կօզակները պէտք է ընտրեն մի-մի ներկայացուցիչ ամեն մի նահանգից կամ շրջանից: Գիւղացիները, որոնք պէտք է ընտրողների բոլորովին առանձին խումբ կազմեն, որոշվում է եռաստիճան ընտրողութիւն: Շրջանային ժողովները միանգամայն անկախ իշխանութիւն ունեցող անձերի բացակայութեամբ ընտրում են մի-մի պատգամաւոր գաւառական ընտրողական ժողովների համար, որտեղ ընտրվում է մի պատգամաւոր նահանգական ընտրողական ժողովի համար, իսկ այս վերջինում ամբողջ նահանգի գիւղական պատգամաւորները ընտրում են մի ներկայացուցիչ պետական դումայի համար: Բարձրագոյն մանիֆեստի յայտարարումը նշանակվում է օգոստոսի 6-ին, Վերափոխման օրը. Բուլիգինեան նախագծով պատգամաւորի ընտրողական իրաւունք ունէին միայն 100 հազար և աւելի բնակիչ ունեցող քաղաքները, բայց մինիստրների խորհուրդը գտաւ, որ այդքան բնակիչ ունեցող գրեթէ բոլոր քաղաքները ծայր-երկրային քաղաքներ են, ուստի և աւելացրին մի քանի քաղաքներ կենտրոնական Ռուսաստանից բնակիչների աւելի պակաս թւով, ինչպէս Նիժնի-Նովգորոդ, Յարոսլաւ, Վորոնէժ և այլն:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

29 յուլիսի

Բօրսայի դիսկօնտը	$5^1/_2$—$6^3/_4$% »
Պետական 4% ռենտան	$85^1/_8$ — »
I Խաղար. տոմսերը	$410^1/_2$ — »
II » »	$310^3/_4$ — »
III » »	266— — »
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ.	— — — »
Բագուի » » »	— — — »
Թիֆլիսի հող. բանկի 5% . . .	— — — »
» » » $4^1/_2$% . . .	— — — »
Բագուի նաւթ. Ընկ. . . .	$443^1/_2$ — »
Կասպիական Ընկ.	— — — »
Մանթաշեան և Ընկ.	207— — »
Նօբէլի և ընկ.	— — — »

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարի հետ ուղարկվում է մեր բոլոր բաժանորդներին կեանքի ապահովագրութեան «Րօսսիա» ընկերութեան յայտարարութիւնը:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով. իսկ Թիֆլիսինը 58 րօպէ կամ մի ժամ աւելի ուշ պէտք է հաշւել).

	Գոստ.	Մարդ.	Արագ.	Ապր.
Բագուից դուրս գալը	4.33	12.38	1.18	5.10
Թիֆլիս համնելը	10.43 առ.	5.51	2.22	11.10
Թիֆլիսից դուրս գալը	11.28	6.39	10...	6.58
(Թիֆլիսի ժամանակով)	12.26	7.37	10.58	7.48
Բաթում համնելը	12.31	7. 8	8.16	12.42
Բաթումից դուրս գալը	5.55	10. 9	9.33	
Թիֆլիս համնելը	6.29	10.33	7.39	
Թիֆլիսից դուրս գալը	7.29	11.13	4.59	
(Թիֆլիսի ժամանակով)	8.27	12.11	5.57	
Բագու համնելը	1.—	4.59	5.46	
Երևանից դուրս գալը	12.25			9.40
Կարսից » »	4.12			1.17
Ալէքսանդրոպոլ »	7.50			5.26
Թիֆլիս համնելը »	5.24 առ.			3.28
Թիֆլիսից դուրս գալը	11.50 գիշ.			2.50
(Թիֆլիսի ժամանակով	42.48 գիշ.			3.48 ց.
Ալէքսանդրոպ. » »	10.50			2.44
Կարս համնելը	2.20			6. առ.
Թիֆլիս »	4.48			8.52

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Բ. Նաւասարդեան

Պետերգօրսկում ընդունում է սիֆիլիսի, միզասեռական և վիրաբուժական հիւանդ:
Пятигорскъ, домъ Померанцева. 52—50

Ստացված է ժամավաճառանոցում
Ա. ՌԱԲԻՆՕՎԻՉԻ
ԾՈՑԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ
Ամենայն Հայոց
ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ (Հայրիկի)
գեղարուեստական պատկերով:
(հ. կ. ե.) 1—3

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ

Սօֆիա Ի. Գէյբօրտ-Լօկշ

Տեղափոխվել է Կազնաչէյսկի փողոց № 7, տուն իշխ. Թումանօվայի, Ալէքսանդրեան այգու դիմացը: (կ. ե. հ.) 25—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. Քարաեանց

Մեկնեց Կովկասի հանքային ջրերը և անցեալ տարիների նման այս ամառը ևս կընդունէ ներքին և ջղային հիւանդութիւն ունեցողներին Պետերգօրսկում և Եսսէնտուկիում մայիսի 17-ից: (կ. ե. չ.) 40—20

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Գ. Տէր-Մազանեանց

Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 3—6,
Երևանեան հրապարակ, տուն Արղութեան, բնակարան Լալայեանցի բնակարան:

Վարդուհի և Մարտիրոս Շւոտի
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ
(Անապայում, Սև ծովի ափին)

1905 թ. օգոստոսի 10-ից ընդունում է երկու սեռի հայ աշակերտներ, մատչելի պայմաններով:

Պարապմունքները կսկսեն սեպտեմբերի 1-ից: Պէտք է դիմել՝ Анапа, Шводу.
3—3 Վ. և Մ. Տէրոյեան-Շւոտ

ВЪ ЦЕНТРАЛЬНОЙ КНИЖНОЙ ТАРГОВЛѢ
поступили въ продажу новыя книги.

Джаваховъ И. К. Изслѣдованіе о государственнымъ строѣ древней Грузіи и древней Арменіи, С.-Пб-, 1905 ц. 1 р. 35 к. пр. 25 к.

Мироніевъ М. А. О положеніи Русскихъ инородцевъ С.-Пб. ц. 2 р. пер. 40 к.

Ромоновскій В. Е. Государственныя учрежденія древней и новой Россіи изд., 2 исправленное и значительно дополненное, Т. 1905, ц. 2 р. пер. 40 к., его же Очерки изъ исторіи Грузіи, Т. 1902 ц. 3 р. пер. 40 к.

Чалхушіанъ. Армянскій вопросъ въ Россіи, ц. 10 к. пер. 9 к. (չ. մ. ս. 1-ը)

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, Թիֆլիս, ստացված է և ուղարկվում է բաժանորդներին

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ

իւղաներկ մեծադիր պատկերը: Բաժանորդագրութիւնից դուրս մնացած օրինակները վաճառվում են Բրիստոլեան կարդոնի վրայ 3 ր., թաթանի վրա տպած եկեղեցիների և ցանկացողների համար 15 ր. Թիֆլիսից դուրս ցանկացողները ճանապարհածախսեն վճարում մի օրինակի համար 50 կ. իսկ մի քանի օրինակի համար որքան կարժենայ ստանալու միջոցին: Վերադիր վճարով ցանկացողները վճարի կէսը կանխիկ պիտի ուղարկեն:
Դիմել՝ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ (շ) 10—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱՍԵՐՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ խնդրում է հայ հեղինակներին և թարգմանիչներին, որոնք ցանկանում են բեմ հանել իրանց աշխատութիւնները, ուղարկել այդպիսին նախապէս վարչութեան՝ հանդերձ իրանց պայմաններով, նաև բոլոր նոր սիրողուհիներին և սիրողներին, որոնք կը կամենային առաջիկայ սեզօնում մասնակցել ներկայացումներին, յայտնել նախապէս այս մասին վարչութեան հետևեալ հասցէներով: Тифлиское Собраніе: Режисеру Г-жѣ О. М. Майсурянъ կամ З. Д. Мамулянъ. (կ.) 4—4

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ ԿՐՕՆԻ

Յատկապէս պատրաստած պետական դպրոցների համար, (Թոյլատրված հոգևոր և ուսումնարանական վարչութիւններից) աշխատասիրութիւն Եզնիկ աւագ քահ. Երզնկեանի:

I. Առաջին գրքոյկ, պատրաստական դասարանների համար «Գլխաւոր աղօթքները (իրանց բացատրութիւններով) և տօների համառօտ պատմութիւնները 5-դ տպ. գինն է 20 կօպէկ:

II. Երկրորդ գրքոյկ. «Հին-ուխտ» (30 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) 3-դ տպ. գինն է 30 կօպէկ:

III. Երրորդ գրքոյկ. «Նոր-ուխտ» (32 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) գինն 30 կօպէկ:

Գրավաճառների և ուսուցիչների համար 30% զիջում, առանց ճանապարհածախսի: Դիմել՝ Тифлисъ, прот. Езнику Ерзинкянцъ կամ Тифлисъ, Центральный книжній магазинъ.
(ե. հ. շ) 4—25

Թարգմանված է և շուտով լոյս կը տեսնի
ԿԱՈՒՑԿՈՒ

1) „Возникновеніе рабочаго класса".
2) „Рабочее движеніе въ средніе вѣка".

Թարգմանվում են

3) Дубровскій. „Франція, Іюль 1830 года".
4) К. Марксъ. „Итоги 48-го года".
4—6 հ. շ. ե. Յ. Մելքումեան

Հարկաւոր է մի ցենզաւոր ուսուցիչ՝ ռուսաց լեզուներին, հմուտ հայոց և Եկատերինօդարի երկսեռ գիմնազիաների հայոց լեզուն և կրօնը դասախօսելու, 1200 ռուբլի ռոճիկով: Ցանկացողները կարող են դիմել ինէցփոխ պ. Գէորգ Խօջաբարոնեանին: (ե. հ. շ.) 2—5

Սուրբ-Խաչ քաղաքի Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցու համար հարկաւոր է մի ճեմարանաւարտ կամ Ներսիսեան դպրոցը աւարտած քահանայացու, որը, եթէ իր վրա առնէ տեղական սկզբնական դպրոցներում հայ-կրօնուսոյցի պաշտօնը՝ տարեկան հազար րուբլուց աւելի կստանայ կունենայ:

Նոյն քաղաքի սկզբնական-նախաբարական դպրոցների համար հարկաւոր են երկու ցենզաւոր ուսուցիչներ հայոց լեզուից, որոնք նմանապէս պէտք է աւարտած լինեն ճեմարանի, կամ Ներսիսեան դպրոցի դասընթացը. Նրանցից իւրաքանչիւրը՝ ունենալով շաբաթական 15 դաս, կը ստանայ տարեկան ռոճիկ 600 րուբլի: Ցանկացողները իրանց արտօնաթղթերը պէտք է ուղարկեն՝ քահանայացուն—Աստրախանի բարձ. սրբազան առաջնորդին, իսկ ուսուցիչները—Директору народныхъ училищъ Ставропольской губер., մի և նոյն ժամանակ և՛ մեզ իրանց ցանկութիւնը յայտնելով հետևեալ հասցէով. Въ городъ Св.-Креста, Семену Павловичу Сафаріанцу. 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդունում է նուէրներ դրամով, զանազան իրեր, հագուստեղէն, տնտեսական և տնային գործիքներ նախիջևանի կոտորածից փախած հայերի օգտին ամեն օր առաւօտեան 9-ից մինչև 2 ժամը և երեկոյեան 5-ից մինչև 7 ժ. ընկերութեան գրասենեակում Աբաս-աբաթեան հրապարակ, սեփական տուն: 5—5

Եղբ. Մ. և Ա. ԹԱՌԱՅԵԱՆՑՆԵՐԻ
գրավաճառանոցներում
1) Тифлисъ, Голов. просп. 2) Баку, пр. Парапета.
Ընդունվում են կօմիսիայով վաճառելու համար ամեն տեսակ գրքեր: 3—10

Գուտտենբերգ

Գրախանութում վաճառվում են
Յովհ. Արարաչեանի աշխատութիւնները.

Մայրենի լեզու Ա. տարի . . 25 կօպ.
» » Բ. » . . 30 »
» » Գ. » . . 40 »
Տարրական քերականութիւն հայոց աշխարհաբար լեզուի 25 կ.

Տպագրվում է և շուտով լոյս կը տեսնէ Ի. Վազովի «ԼԾԻ ՏԱԿ» յայտնի վէպը (երկու մասը միասին), թարգմ. Յովհ. Արարչեանի: Գինը 1 ր. 25 կօպէկ: Պահեստը լինելու է «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում: 4—10

Աստրախանում յայտնի խմբապետ
ՆԻԿ. ՄԵԴՆԻԿԵԱՆՑ

Հուչակաւոր թէ եկեղեցական խմբեր, և թէ հայոց, և ռուսաց համերգներ կազմելով, տասն և երկու տարի գործելով Աստրախանում և աջողութեամբ վարելով խմբապետի պաշտօնը, այժմ տեղական մի քանի անբաւարար պայմաններից դրդված ցանկանում է մի ուրիշ հայաբնակ քաղաքում ստանձնել մի և նոյն պաշտօնը, յուսալով աւելի գործելու լայն ասպարէզ գտնել: Դիմել՝ Астрахань, Арм. Агабабовское училище, учителю пѣнія Н. Мѣдникову կամ Арм. Петро-Павловская церковь хормейстеру Н. Мѣдникову. 2—5

Դեռ 1891 թւականին տպագրվելու էր զանազան գոյներով

ՈՍԿԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

պատկերը, որը այն ժամանակ ինձանից միանգամայն անկախ պատճառով լոյս չը տեսաւ: Այժմ 14 տարի անցնելուց յետոյ աջողվեց սկսել «ՈՍԿԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»-ի տպագրութիւնը. բայց շատ սակաւաթիւ քանակութեամբ, այն էլ միայն նախապէս բաժանորդ գրվողների համար. ուստի ցանկացողները դիմելու են С.-Петербургъ, Дункинъ пер. д. № 4, кв, 5 Вардану Варданяну. Գինն է հինգ ռուբլի ամեն ծախսերով: Նախապէս կարելի է ուղարկել մի մասը: Պատկերի պատրաստելը շատ դժուար և բարդ լինելու պատճառով տպագրվում է արտասահմանում: Գոյների թիւը հասնում է մօտաւորապէս 90-ի, մեծութիւնն է 63×50 սանտիմետր:

«Ո Ս Կ Ի Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ի»

պատկերը մի և նոյն ժամանակ ծառայելու է որպէս օրինակ կանուայի վրա կարելու համար: 2—4.

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող
ՀԱՇՈՒԵՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն $4^1/_2$ ամսում:

Պարապմունքի առարկաներն են.

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն: 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Առևտրական թղթակցութիւն: 3) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ: 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն ամենավատ ձեռագրի: 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա: 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր):

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութեամբ իրանց գործի մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ:

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան: Պարապմունքները սկսվում են 1905 (սեպտեմբերի 15-ից պարբերական ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար:

Դասընթացը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ:

Դրանից անկախ, բացված է քիչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար:

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում Н. В. Абрамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր: Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:

Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու. ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կօպէկ: (հ. կ. ե.) 8—25

ԴԷՊՕ
ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„Եղբ. Յակոբջանեանցներ և Սարգսեանց"

Պատրաստի հագուստեղէնի խանութում (Միքայէլեան կամուրջ, Քամոյեանի տուն № 25—30) մշտական ստացվում են մեծ քանակութեամբ կանանց, տղամարդկանց և երեխաների համար ամենավերջին ամառվայ սեզօնի տարազով պատրաստած հագուստներ:
Գները չափաւոր են և առանց սակարկութեան: (շ. հ.) 62—100

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 3 го августа 1905 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Электропечатня типографскаго Т—ва „Гермесъ". Мал. ул. № 15